

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 29.10.2003
KOM(2003) 636 slutlig

**Resultattavla för statligt stöd
uppdatering hösten 2003**

(framlagd av kommissionen)

Innehållsförteckning

Inledning	3
Del ett: uppföljning av rådets slutsatser om statligt stöd	4
Medlemsstaternas och kommissionens reaktioner på rådets slutsatser	5
Minskning och omorientering av statligt stöd	5
Statligt stöd kontra allmänna åtgärder	7
Förhandsbedömningar och utvärderingar	8
Slutsatser och följande steg	11
Del två: statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter	13
Inledning	13
Kort sammanfattning av de gällande riktlinjerna för undsättning och omstrukturering	14
Trender och mönster för undsättnings- och omstruktureringsstöd inom de olika sektorerna ..	15
Slutsatser	18
Omarbetning av riktlinjerna för undsättning och omstrukturering	18
Del tre: Modernisering av kontrollen av statligt stöd	20
Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse	21
Statligt stöd till fiskerisektorn	22
Statligt stöd till jordbrukssektorn	23
Återkrav av stöd	23
Förberedelser inför utvidgningen	24
Resultattavla på nätet	25
Bilaga I: rådets slutsatser om statligt stöd	26

INLEDNING

Som ett led i satsningen på att göra EU till den konkurrenskraftigaste och mest dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen begärde Europeiska rådet vid sitt möte i Lissabon i mars 2000 att rådet, kommissionen och medlemsstaterna skulle ”uppmuntra insatser för att ... minska den allmänna nivån på det statliga stödet”. Ett år senare vid Europeiska rådets möte i Stockholm infördes en särskild indikator och ett måldatum för minskningen av stödet. Medlemsstaterna ombads att ”påvisa en successiv minskning av det statliga stödet i förhållande till BNP senast 2003, med beaktande av behovet av att rikta om stödet mot övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet mål som avser sammanhållningen.”

Siffror för 2003 finns visserligen ännu inte tillgängliga, men det finns tecken som tyder på att de flesta medlemsstater har vidtagit åtgärder för att se till att åtagandena om att minska och omorientera stödet uppfylls. Den totala stödvolymen i de femton medlemsstaterna, uttryckt som andel av BNP, fortsätter att minska: 2001 beviljades sammanlagt 86 miljarder euro i statligt stöd, det vill säga något mindre än 1 % av BNP, vilket kan jämföras med 102 miljarder euro 1997. Om man bortser från områdena för jordbruk, fiske och transporter har minskningen av stödnivåerna varit ännu mer anmärkningsvärd: Den totala stödnivån minskade från 0,66 % av BNP 1997 till 0,38 % av BNP 2001. Dessutom har andelen stöd till övergripande mål ökat avsevärt, t.ex. stöd till forskning och utveckling, små och medelstora företag, miljöskydd samt sysselsättning och utbildning, medan enskilda stöd, som är mer snedvridande, har minskat i motsvarande mån. Stödet till stödområden minskade emellertid dramatiskt åren 1993–2001, främst på grund av den successiva avvecklingen av stödet till de nya tyska delstaterna.

Efter åtagandena i Stockholm har rådet antagit ytterligare slutsatser om statligt stöd, som alla bygger på principen att minska och rikta om stödet. Medlemsstaterna har särskilt uppmanats att ”innan man beviljar stöd överväga huruvida detta är inriktat på ett klart påvisat marknadsmisslyckande eller på övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet ekonomiska och sociala sammanhållningsmål, och om ett ingripande i form av statligt stöd är det lämpligaste och mest verksamma sättet att möta dessa frågor” och att fortsätta ”att utveckla användningen av förhandsbedömningar och utvärderingar av enskilda statliga stöd liksom av program för statligt stöd för att övervaka stödets inverkan på konkurrens och effektivitet”.

Denna uppdatering av resultattavlan består av tre delar. Den första delen är inriktad på kommissionens och medlemsstaternas åtgärder för att följa upp rådets ovan nämnda slutsatser om statligt stöd. I den andra delen granskas en av de mest snedvridande typerna av statligt stöd, det vill säga stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. I del tre, slutligen, tittar man på den senaste utvecklingen i kommissionens program för en reform av det statliga stödet.

I uppdateringen våren 2003 ges en översikt över situationen i fråga om statligt stöd i unionen och undersöks de underliggande trenderna utifrån de senaste uppgifter som finns tillgängliga (2001). Utöver denna pappersutgåva lanserades 2002 en permanent resultattavla på nätet (http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/) med nyckelindikatorer, statistisk information och ett forum för medlemsstaterna.

DEL ETT: UPPFÖLJNING AV RÅDETS SLUTSATSER OM STATLIGT STÖD

Nedan följer en kort beskrivning av de viktigaste punkterna i rådets slutsatser om statligt stöd sedan dagordningen från Lissabon lanserades i mars 2000. Bilaga I innehåller en fullständig uppsättning slutsatser.

Europeiska rådet i Lissabon föresatte sig att göra EU till den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen. Rådet, kommissionen och medlemsstaterna uppmanades att ”uppmuntra insatser för att främja konkurrens och minska den allmänna nivån på det statliga stödet”. Ett år senare vid Europeiska rådets möte i Stockholm utfäste sig medlemsstaterna att ”påvisa en successiv minskning av det statliga stödet i förhållande till BNP senast 2003, med beaktande av behovet av att rikta om stödet mot övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet mål som avser sammanhållningen”. Detta fick förnyad fart vid Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002, då medlemsstaterna kom överens om att öka sina ansträngningar för att minska stödvolymerna. I mars 2003 uppmanade Europeiska rådet i Bryssel till ”fortsatt minskning av statliga stöd och omdirigering av stödet till övergripande mål” samt välkomnade ”kommissionens avsikt att fortsätta att förenkla och modernisera systemen för statligt stöd, med inriktning på det stöd som har mest snedvridande effekter”.

Förutom omnämningarna av statligt stöd vid Europeiska rådets möten har också mer specifika slutsatser om statligt stöd antagits. I december 2001, under det belgiska ordförandeskapet, antog rådet (industri) ett antal slutsatser där det uppmanade medlemsstaterna att fortsätta sina insatser för att minska stödnivåerna, orientera om stödet och satsa mer på övergripande mål, vidareutveckla användningen av förhandsbedömningar och utvärderingar av stödordningar samt öka öppenheten och kvaliteten på rapporteringen till kommissionen. Rådet uppmanade också kommissionen att spela en aktiv roll när det gäller att följa upp genomförandet av dessa slutsatser och att lägga fram en första framstegsbedömning under 2002¹.

I november 2002, under det danska ordförandeskapet, antog rådet (konkurrenskraft) en ytterligare uppsättning slutsatser om ”en ekonomisk strategi för mindre och bättre statligt stöd”². Huvudsyftet med slutsatserna är att utveckla en bredare ekonomisk analys av effekterna av statligt stöd genom att främja en livligare dialog och ett ökat informationsutbyte mellan medlemsstaterna. I slutsatserna bekräftar man på nytt behovet av att ”ingående utvärdera det statliga stödet för att kunna kartlägga och minska de former av statligt stöd som orsakar störst snedvridning, och understryker att övervakning och uppföljning av utgifterna för statligt stöd är oumbärliga inslag i medlemsstaternas och gemenskapens politik i fråga om statligt stöd”. I detta sammanhang uppmanar rådet medlemsstaterna att ”innan man beviljar statligt stöd överväga huruvida detta är inriktat på ett klart påvisat marknadsmisslyckande eller på övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet ekonomiska och sociala sammanhållningsmål, och om ett ingripande i form av statligt stöd är det lämpligaste och mest verksamma sättet att möta dessa frågor” och att fortsätta att ”utveckla användningen av förhandsbedömningar och utvärderingar av enskilda statliga stöd liksom av program för statligt stöd för att övervaka stödets inverkan på konkurrens och effektivitet”. Rådet uppmanade också medlemsstaterna och kommissionen att utbyta information och erfarenheter, särskilt genom möten och seminarier och genom att utveckla ett Internetbaserat nätverk, om sina insatser för

¹ Kommissionens framstegsrapport till rådet (KOM(2002) 555 slutlig) om minskning och omorientering av statligt stöd antogs den 16 oktober 2002: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/

² Rådets dokument nummer 13799/02: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st13/13799en2.pdf>

att minska och omorientera det statliga stödet. Dessutom uppmanade rådet kommissionen, bland annat, att fortsätta modernisera och förenkla EU:s regler om statligt stöd och att klargöra deras räckvidd och innehåll (se del tre).

Medlemsstaternas och kommissionens reaktioner på rådets slutsatser

I sin ovannämnda framstegsrapport till rådet uppmanade kommissionen i oktober 2002 medlemsstaterna att lämna in en redogörelse för vilka åtgärder de har vidtagit för att följa upp de olika slutsatserna om statligt stöd. Tretton länder lämnade in redogörelser, som behandlades vid ett möte i juli 2003 mellan kommissionens avdelningar och experter från medlemsstaterna på området för statligt stöd. Nedan följer en sammanfattning av medlemsstaternas redogörelser samt detaljerad information om några av de åtgärder kommissionen vidtagit med anledning av slutsatserna.

Minskning och omorientering av statligt stöd

Mot bakgrund av den politiska och ekonomiska situationen är medlemsstaterna allmänt eniga om behovet av att väga beviljandet av statligt stöd mot ansträngda offentliga finanser. Vissa medlemsstater hävdar att deras nationella ekonomiska politik till mycket stor del ligger i linje med målen att minska och omorientera det statliga stödet, och de nämner särskilda åtgärder som har minskat eller kommer att minska stödnivåerna ytterligare. Exempelvis minskade den sittande danska regeringen det totala stödet till företag med över 10 % i 2003 års budget. I 2003 års irländska budget sattes den 31 december 2004 som slutdatum för ett antal generella ordningar för skattelättnader, vilket irländska myndigheter förmodar ”kommer att bidra till en fortsatt nedåtgående trend i det statliga stödet.”

Ett antal medlemsstater omtalar ansträngningar som nyligen gjorts för att strömlinjeforma och rationalisera sina ordningar till stöd för företag för att både sänka stödnivåerna och förhöja effektiviteten i stödordningarna. Följande exempel kan nämnas:

- Förenade kungariket inledde i november 2002 arbetet med att omstrukturera sättet att organisera de avdelningar inom det brittiska industri- och handelsdepartementet som ansvarar för stöd till företag. Avsikten är att ”rationalisera befintliga stödordningar till förmån för företag och avsluta dem som är överflödiga eller inte uppvisar önskade resultat.” Tanken är att ”den nya strukturen på det nya företagsstödet skall vara mer inriktad på övergripande stödordningar för företag som tydligare syftar till att ta itu med påvisbara marknadsbrister.”

- I Nederländerna kom man vid en översyn av innovationspolitiken fram till att ”en anpassning av stödordningarna är av central betydelse för att öka öppenheten och insynen för användarna och för att minska antalet fall av (ineffektiv) överlappning och mål som står i strid med varandra. För att uppnå detta krävs en begränsning av antalet stödordningar och ett stopp för fragmentariseringen av departementen, samt en inriktning mot en mer ordnad struktur i stödordningarna.”

- I Danmark har man utarbetat en rad ekonomiska analyser av såväl befintliga som möjliga nya stödordningar. Genom att rikta uppmärksamheten mot både positiva och negativa sidor av statligt stöd hoppas de danska myndigheterna att detta ”kommer att leda till bättre stödordningar” och att ”statligt stöd i framtiden skall säkerställa så stor effektivitet som möjligt i användningen av skattebetalarnas pengar och så små snedvridande effekter på konkurrensen som möjligt.” Förutom snedvridning av konkurrensen har Danmark konstaterat andra negativa effekter, såsom överdrivet stora vinster, alltför höga löner, låg produktivitet, föråldrade

industristrukturer, direkta kostnader, administrativa kostnader och skatter som snedvrider konkurrensen.

- I Finland har man för att förbättra kvaliteten på stödprogrammen ”undersökt möjligheterna att gradvis övergå från bidrag till finansiering av 'återkommande' stödinstrument, såsom lån, garantier och villkorad finansiering av eget kapital.”

- Belgien undersöker också för närvarande möjligheten att utveckla mer innovativa stödinstrument efter att ha konstaterat att direkt stöd ofta är mindre effektivt.

I flera medlemsstater förefaller det dessutom finnas en trend mot att i högre grad använda sig av allmänna åtgärder snarare än stödordningar, eller åtminstone mot större synergi och interaktion med andra instrument som inte innehåller stödinslag. Följande exempel kan nämnas:

- Förenade kungariket deklarerar ”att regeringens politik är att allt stöd som det är nödvändigt att ge industrin leds bort från sådana kanaler som utgör statligt stöd.”

- I Irland ”har statens fokus på att också använda sig av åtgärder som inte innehåller några stödinslag för att uppnå utvecklingsmål på dessa områden intensifierats samtidigt som utbetalningen av statligt stöd inom ramen för stöd till regionalutveckling, utbildning, FoU samt små och medelstora företag fortsätter. Exempelvis innebär upprättandet av forskningskapacitet och andra utbildningsåtgärder en avsevärd minskning av den andel av stödet till FoU som utbetalas i form av statligt stöd.”

- I Belgien har politiken under senare år varit inriktad på åtgärder till förbättring av företagens allmänna situation (minskade administrativa bördor, förbättrad tillgång till finansiering osv.) och ökad synergi mellan olika politikområden.

Det är viktigt att betona att en minskning av stödnivån inte nödvändigtvis betyder att den statliga finansieringen minskar. En medlemsstat kan till exempel, i stället för att bevilja statligt stöd, besluta att tillåta alla företag att göra skatteavdrag för vissa utgifter, såsom utgifterna för utbildning av anställda. I det fallet vore det fråga om en allmän åtgärd till stöd för ekonomin som inte omfattas av reglerna för statligt stöd. Se faktaruta om statligt stöd kontra allmänna åtgärder.

Alla medlemsstater hänvisar till de huvudindikatorer i uppdateringen våren 2003 av resultattavlan för statligt stöd som gör det möjligt att kontrollera vilka framsteg som görs för att fullfölja de åtaganden som gjordes i Stockholm. På grund av försenade uppgifter³ är det ännu inte möjligt att avgöra om medlemsstaterna kan påvisa en nedåtgående trend avseende det totala stödet som en procentandel av BNP fram till 2003, såsom man kom överens om i Stockholm. Resultattavlan för statligt stöd våren 2003 visar emellertid att de allra flesta medlemsstaterna har sänkt stödnivåerna som en procentandel av BNP fram till 2001. I hela EU uppgick det totala stödet till 0,99 % av BNP 2001, en minskning med -0,31 procentenheter jämfört med 1997. Om man bortser från stödet till sektorerna jordbruk, fiske och transporter minskade stödet från 0,66 % av BNP 1997 till 0,38 % 2001.

³ Som ett led i den pågående reformen av förfarandena utreder kommissionen möjligheten att minska förseningen från två år till ett år.

Det andra viktiga målet gäller en omorientering av det statliga stödet från stöd till särskilda ändamål och sektorstöd mot övergripande mål av allmänt intresse. Den senaste trenden är att andelen stöd till övergripande mål i EU ökade med 10 procentenheter från perioden 1997–1999 till perioden 1999–2001. Detta berodde till stor del på en markant ökning (med åtta procentenheter under denna period) av stödet till miljömål. Alla medlemsstaterna har i olika grad omorienterat stöd mot sådana mål, även om nivån på sektorstödet, särskilt till kolsektorn, fortfarande är relativt hög i vissa medlemsstater. Stödet till stödområdena⁴ minskade emellertid dramatiskt åren 1993–2001, främst på grund av den successiva avvecklingen av stödet till de nya tyska delstaterna. I de flesta fall är ökningen av stödet till övergripande mål helt klart resultatet av en uttalad nationell politik som gynnar stöd till övergripande mål.

Kommissionen har också spelat en roll i denna process. För det första antog den år 2001 riktlinjer för statligt stöd till skydd för miljön⁵, som utgör en gynnsam ram för stöd till utveckling av förnybara energikällor. För det andra, för att alltid när det är möjligt undvika onödiga formaliteter när det gäller förfarandet, har de gamla rambestämmelserna gällande små och medelstora företag, utbildning respektive sysselsättning ersatts av gruppundantagsförordningar⁶, som gör att medlemsstaterna inte längre behöver anmäla stödordningar och enskilt stöd. Ett förslag om gruppundantag för FoU-stöd till små och medelstora företag bör kunna antas före utgången av 2003. För det tredje, i fall där det kan påvisas att statsstödsreglerna är alltför stränga och i själva verket kan hindra uppnåendet av de allmänna målen för unionens ekonomiska politik, har kommissionen visat att den är redo att vidta korrigerande åtgärder. Ett bra exempel är kommissionens meddelande om statligt stöd och riskkapital⁷. I det fallet konstaterade kommissionen, i nära samarbete med Europeiska riskkapitalföreningen, att marknaden inte ställer tillräckligt med kapital till förfogande för nystartade högriskföretag och att de befintliga ramarna inte gav någon lösning. Meddelandet som blev resultatet av detta tillhandahåller ett mycket flexibelt instrument för beviljande av statligt stöd i form av riskkapital, särskilt till nystartade företag verksamma med innovativa projekt, till små och medelstora företag samt till företag i stödområden.

Statligt stöd kontra allmänna åtgärder

Statligt stöd är en form av statligt ingripande för att främja en viss ekonomisk verksamhet. Det innebär att vissa ekonomiska sektorer eller verksamheter behandlas förmånligare än andra, vilket således snedvrider konkurrensen eftersom det innebär en diskriminering mellan företag som beviljas stöd och företag som inte beviljas stöd. För att avgöra om en åtgärd utgör statligt stöd måste man göra åtskillnad mellan en situation där stödet går till vissa företag eller viss produktion enligt artikel 87.1 i fördraget och en situation där åtgärderna i fråga är lika tillämpliga i hela medlemsstaten och är avsedda att gynna hela ekonomin. I det sistnämnda fallet föreligger inget statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1.

⁴ Stöd beviljat enligt artikel 87.3 a i fördraget. Se också avsnitt 2.3 i resultattavlan för statligt stöd, vårutgåvan 2003.

⁵ EGT C 37, 3.2.2001, s. 3–15.

⁶ Förordningarna (EG) nr 68/2001, (EG) nr 70/2001 och (EG) nr 2204/2002.

⁷ EGT C 235, 21.8.2001, s. 3–11.

Denna selektiva karaktär särskiljer således stödåtgärder från allmänna åtgärder till stöd för ekonomin. De flesta skattemässiga åtgärder som gäller en hel medlemsstat skulle ses som allmänna åtgärder, eftersom de är tillämpliga över hela linjen på alla företag inom alla verksamhetssektorer i en medlemsstat. Distinktionen är dock inte alltid entydig. Till exempel det faktum att vissa företag kan dra mer nytta än andra av en åtgärd behöver inte betyda att åtgärden är selektiv. Således beslutade kommissionen att en nederländsk skatteåtgärd som omfattade delvis påskyndade avskrivningar för FoU-laboratorier inte utgjorde statligt stöd⁸. Å andra sidan anses en åtgärd vara selektiv om den bara är tillämplig på en eller några verksamhetssektorer, oberoende av det faktum att åtgärden omfattar ett stort antal företag eller att de berörda sektorerna är särskilt olikartade⁹. På samma sätt anses en åtgärd som förbehålls vissa företag vara selektiv även om en begränsning av antalet företag som omfattas av stödet grundar sig på objektiva kriterier.¹⁰ En stödordning kan också vara selektiv om de myndigheter som administrerar den har ett visst utrymme för skönsmässig bedömning.

Tolkningen av selektivitetsbegreppet har utvecklats under årens lopp efter olika domar och kommissionsbeslut. Mer om de viktigaste ärendena hittar man i de senaste årliga konkurrensrapporterna (http://europa.eu.int/comm/competition/annual_reports/).

Distinktionen mellan stödåtgärder och allmänna åtgärder till stöd för ekonomin bör hållas i minnet vid tolkningen av vissa sifferuppgifter i resultattavlan. Det framgår av en del av de detaljerade statistiska tabellerna i resultattavlan på nätet att vissa medlemsstater har minskat mängden statligt stöd för vissa övergripande mål, till exempel utbildning, sysselsättning eller FoU. Det betyder dock inte att de offentliga utgifterna för dessa verksamheter har minskat. I stället har ett antal medlemsstater ökat utgifterna för allmänna åtgärder till stöd för ekonomin.

Förhandsbedömningar och utvärderingar

Alla medlemsstater genomför någon form av kontroll och utvärdering av de statliga stödordningarna, även om sådana förfaranden har inletts först under de senaste åren i vissa medlemsstater. Medlemsstater som Belgien och Portugal pekar på de rikliga erfarenheter man gjort under åren i samband med utvärderingen av strukturfonderna. Andra medlemsstater har inrättat särskilda utvärderingsenheter. Följande exempel kan nämnas:

- Det nederländska finansministeriet inrättade en särskild enhet för kontroll och utvärdering 2002 för att utvärdera både politiska mål och instrument.

- I Irland inrättades 1993 en enhet för utvärdering av industrin ”som skall analysera de särskilda åtgärder eller delprogram som samfinansieras inom ramen för Operational Programme for Industry, bedöma vilken effekt dessa åtgärder har och hur effektiva de är samt vid behov rekommendera ändringar av metoderna.”

- I Finland är utvärderingen av stödprogram en lagstadgad skyldighet¹¹. Myndigheterna ”är skyldiga att övervaka hur stödprogrammen utvecklar sig och att genomföra utvärderingar för att fastställa målen för stödet och hur framgångsrikt det är.” Den allmänna policyn för företagsstöd, inklusive initiativ för att utveckla utvärderingsmetoder samordnas av en rådgivande kommitté. I Finland inrättades dessutom en arbetsgrupp år 2000 för att undersöka företagsstödet effektivitet.

⁸ Beslut av den 11 maj 1999. Ärende N 18/97. EGT C 225, 7.8.1999.

⁹ Se särskilt EG-domstolens dom av den 17 juni 1999, Belgien mot kommissionen, mål C-75/97.

¹⁰ Se särskilt EG-domstolens dom av den 1 december 1998, Ecotrade mot AFS, mål C-200/97, punkt 38.

¹¹ Statsunderstödslagen från 2001 och lagen om allmänna villkor för företagsstöd, som trädde i kraft 1999.

- I Frankrike bildades, vid sidan av de organ som redan genomför utvärderingar, Conseil National de l'Evaluation år 1998 med uppdrag att utveckla ett utvärderingsprogram anpassat för olika områden såsom strukturfonderna och regionalpolitiken.

- I Grekland försöker ekonomi- och finansministeriet för närvarande utveckla en metod för bedömning av beviljat stöd. En enhet med ansvar för statligt stöd inrättades inom Centret för europeisk och internationell ekonomisk rätt i oktober 2001.

Vissa medlemsstater har utvecklat kriterier, antingen för det förberedande stadiet, dvs. för att utveckla nya stödordningar, eller för det efterföljande stadiet för att utvärdera stödets effektivitet.

- Danmark framhåller ”att erfarenheter från analyser i efterhand har lett till vissa allmänna slutsatser och till utvecklandet av en allmän metod som kommer att vara användbar vid framtida förberedande analyser.” Dessutom har den danska regeringen infört en metod som skall garantera att statligt stöd behandlas på samma sätt för jämförbara verksamheter inom alla sektorer. Metoden grundar sig på två allmänna välfärdsteoretiska ekonomiska principer enligt vilka inget stöd skall beviljas om det inte finns externa effekter med fördelar som uppväger kostnaderna (inklusive marginalkostnaderna för offentliga medel) och om det finns hinder för den kommersiella sektorn att bedriva lönsam verksamhet.

- Som ett led i det förberedande arbetet med 2004 års federala budget i Tyskland och finansplanen fram till år 2007 omfattas allt finansiellt stöd som nämns i regeringens stödrapport av revision. Det tyska finansministeriet har utarbetat en revisionsplan som också omfattar ett frågeformulär för förhandsbedömning och utvärderingar som skall besvaras av respektive ansvariga avdelningar.

- I Finland har handels- och industriministeriet utvecklat ett stödkontrollsystem och en rad projektrelaterade indikatorer. Insamlingen av kontrollinformation på projektnivå äger rum på olika stadier, först på ansökningsstadiet, då nyckeltal om exempelvis företagets förväntade tillväxt (omsättning, anställda, export osv.) förs in i kontrollsystemet. Förfarandet avslutas med ett utvärderingsformulär för att i efterhand bedöma stödets effekt, vilket sedan skickas ut till alla stödmottagare senast två år efter det att projektet avslutats. Därigenom kan man jämföra faktiska och förväntade resultat och undersöka förekomsten av eventuella bieffekter.

- Irland har också sammanställt en lista över kriterier för de olika stadierna: förhandsbedömningsstadiet (t.ex. konstatera eventuella bieffekter, bygga in utvärderingskriterier i systembeskrivningen), genomförandestadiet (t.ex. att i tillämpliga fall använda en modell för kostnads- och intäktsanalys), utvärderingsstadiet (t.ex. utvärdering av effekterna, anlåtande av oberoende konsulter såsom universitet eller forskare).

- I Frankrike har genom den nya finanslagen, som antogs i augusti 2001, mycket större tonvikt lagts på den offentliga förvaltningens resultat och effektivitet. Budgetbeslut grundar sig numera på uppnåendet av resultat på grundval av mål som uppställts på förhand.

- I Förenade kungariket omfattas regeringens alla projekt, program och politiska åtgärder av förhandsbedömning och utvärdering. Detta underlättas av att man använder en bedömningscykel som kallas ROAMEF (Rationale, Objective, Appraisal, Monitoring, Evaluation, Feedback). Förenade kungariket nämner flera orsaker till varför bedömningen är en central faktor i den nuvarande utformningen av projekt, program och politiska åtgärder:

”försiktig användning av offentliga medel, främjande av en effektiv politikutveckling, information till beslutsfattare, bedömning av vilka vidare sociala kostnader och vilka fördelar förslagen medför samt främjande av ekonomisk effektivitet och lönsamhet.

Flera medlemsstater lämnar utförlig information om specifika utvärderingar som genomförts. Följande exempel kan nämnas:

- Italien utarbetar årligen ett antal rapporter med detaljerade redogörelser för olika stödordningars effekter på den ekonomiska verksamheten. I en av dessa rapporter, från 2002, undersöks vilken inverkan olika stödprogram har på industrialiseringsprocessen i Italiens södra regioner. Den innehåller en omfattande utvärdering, som huvudsakligen bygger på den information som lämnats i ett frågeformulär som fyllts i av alla de företag som fått statligt stöd. Detta ger information bland annat om stödets effekt som incitament för beslut att investera i regionen i fråga. Dessutom håller Italien på att utveckla en databas med utförlig information om alla mottagare av statligt stöd.

- I Irland har enheten för utvärdering av industrin genomfört ett stort antal utvärderingar, allt från en översyn av utbildningsstöd till en översyn av effektivitetsindikatorer i driftsprogrammet för industriell utveckling.

- I Nederländerna har man i en interministeriell översyn över olika politikområden nyligen gått igenom legitimiteten och effektiviteten i Nederländernas innovationspolitik mot bakgrund av den framtida utvecklingen och möjligheterna att förbättra denna politik.

- Under 2001 genomförde det danska ekonomi- och näringsministeriet (Økonomi- og Erhvervsministeriet) utvärderingar av tre statliga stödordningar (stöd till varvsindustrin, transportstöd till företag med produktion på Samsø och stöd till enskilda företags investeringar i energisparande teknik).

- I Finland har en arbetsgrupp för undersökning av företagsstödet effektivitet bland annat rekommenderat att tillförlitligheten hos den information som levereras av övervakningssystemen måste förbättras och att den information som levereras av olika system måste harmoniseras, att ett gemensamt indikatorsystem för att stödja kontroll och övervakning utvecklas, att en utvärderingsenhet som är självständig i förhållande till ministeriets avdelningar inrättas, att en handbok för effektivitetsutvärdering utarbetas osv. Den finländska rapporten innehåller också värdefulla beskrivningar av flera undersökningar gällande stödutvärdering.

- I den belgiska rapporten anförs flera exempel på utvärderingsåtgärder. Exempelvis genomförde belgiska myndigheter åren 1998 och 2000 fördjupade utvärderingar av investeringsstödens inverkan på den vallonska ekonomin. Ett antal ekonometriska test utfördes för att bedöma stödordningarnas effektivitet.

- Portugal har genomfört flera förhandsbedömningar och utvärderingar av olika stödordningar. Till exempel i en rapport från 2002 om de urvalskriterier som valts för stödordningarna SIME – Sistema de Incentivos à Modernização Empresarial (incitament för modernisering av företag) och SIPIE – Sistema de Incentivos às Pequenas Iniciativas Empresariais (incitament för initiativ från småföretag) ges förslag till ändring och omgestaltning av dessa stödordningar med incitamentsyfte.

Medlemsstaterna påpekar också behovet av att öka medvetenheten om statligt stöd genom rådgivning, utbildning, utarbetande av handböcker och guider osv. Följande exempel kan nämnas:

I Förenade kungariket driver enheten med ansvar för statligt stöd inom handels- och industridepartementet en rad program för utbildning och ökad medvetenhet som skall ”hjälpa tjänstemännen att inse behovet av kontroll av statligt stöd ... att ge dem grundläggande rådgivning om hur man lämpligen handlägger projekt som kan innefatta statligt stöd. Förhoppningen är att dessa program skall vara ett stöd i omorienteringen och minskningen av statligt stöd; t.ex. bör en ökad medvetenhet om vikten av att följa reglerna för statligt stöd kunna leda till en minskning av antalet fall där stöd beviljas utan anmälan. Det bör också leda till att fler stödordningar utformas på ett sådant sätt att stöd undviks eller, när de måste omfattas, att de är inriktade på övergripande åtgärder.”

- I Finland rekommenderade arbetsgruppen med ansvar för att undersöka företagsstödet effektivitet ”att man utarbetar en handbok för utvärdering av effektiviteten och förbättrar specialkunskapen om utvärderingar bland ministeriets personal”.

- Belgien har lagt ut en avsevärd mängd information på Internet, från utförliga beskrivningar av alla stödordningar i Valloniet till en nättjänst för dem som ansöker om stöd i regionen Flandern.

I samband med utarbetandet av effektivitetsindikatorer beslöt kommissionen 2001 att låta utomstående konsulter genomföra en studie. Studien hade två syften. För det första att utarbeta en metod för att bedöma hur olika typer av statligt stöd bidrar till att klart definierade politiska mål uppnås. För det andra att utveckla allmänna kriterier som kan användas för att klargöra hur statligt stöd används på ett effektivt sätt. Även om studien innefattar en bedömning av det statliga stödets effektivitet, innehåller den inga försök att identifiera eller direkt bedöma brister på marknaden. Inte heller innebär den något försök att jämföra stödnivåerna med avseende på regionala skillnader, utan den är snarare ett försök att definiera målen för statligt stöd och att undersöka effektiviteten i det statliga stödet som politiskt instrument för att uppnå dessa mål. I studien föreslås en ekonometrisk modell för att undersöka vad som är avgörande för effektiviteten och dessutom presenteras ett antal förutsättningar som kan förklara variationerna i effektivitet i medlemsstaterna och målen med det statliga stödet. Det statliga stödets effektivitet mäts på fyra politikområden: FoU, små och medelstora företag, regionalstöd och järnvägar. Vissa grundläggande men ganska allmänna slutsatser kan dras av studien. Det ekonometriska synsättet är klart överlägset användningen av enkla relationstal och korrelationer. Det förekommer minskande avkastningar, det vill säga när utgifterna ökar minskar den marginella effektiviteten, det förekommer stora skillnader mellan medlemsstaterna i fråga om stödets effektivitet, komplementaritet kan ofta iakttas mellan stöd för olika primära syften och det finansiella instrument som används (bidrag, skattelättnader osv.) inverkar kraftigt på effektiviteten.

Slutsatser och följande steg

Medlemsstaternas bidrag pekar på ett antal åtgärder som har vidtagits för att följa upp de olika slutsatserna om statligt stöd. Inom hela unionen har samordnade ansträngningar gjorts för att minska den totala stödnivån och omorientera stödet mot övergripande mål. Det mest anmärkningsvärda nytänkandet inom stödpolitiken har ägt rum i Danmark, där det totala stödet till företag minskades med 10 % under 2003. Flera medlemsstater rapporterar också att de i större utsträckning använder allmänna åtgärder i stället för stödordningar och utvecklar en

större synergi med andra instrument som inte omfattar stöd. Kommissionen välkomnar ett sådant tillvägagångssätt. Vissa medlemsstater fortsätter emellertid att bevilja stöd som är särskilt konkurrenssnedvridande, till exempel stöd för särskilda ändamål och stöd till undsättning och omstrukturering.

Alla medlemsstater har särskilt mot bakgrund av allt snävare budgetramar erkänt behovet av att utvärdera hur effektiva deras stödåtgärder är. Olika förhandsbedömnings- och utvärderingssystem har utvecklats, särskilt under de allra senaste åren, även om vissa medlemsstater har kommit klart längre än andra när det gäller i vilken grad förhandsbedömningar och utvärderingar genomförs systematiskt.

Medlemsstaternas åtgärder för att följa upp dessa slutsatser behandlades vid ett möte i juli 2003 mellan kommissionens avdelningar och nationella experter på området för statligt stöd. Man kom överens om att ett sådant möte i regel bör äga rum varje år, för att utvecklingen på detta område skall kunna diskuteras.

Som svar på rådets uppmaning att inrätta ett Internetbaserat nätverk för utbyte av information och bästa rutiner inrättade kommissionen 2003 en CIRCA-intressegruppering¹² för statligt stöd. Man kom överens om att alla medlemsstater till fullo bör utnyttja denna möjlighet att utbyta information om sitt arbete för att minska och omorientera det statliga stödet och utvärdera dess effektivitet.

Kommissionen har ställt resultaten av den ovannämnda studien om stödets effektivitet till medlemsstaternas förfogande för internt bruk. Kommissionen överväger för närvarande en eventuell uppföljande studie på området.

¹² Intressegrupperingen för statligt stöd CIRCA (Communication & Information Resource Centre Administrator) möjliggör utbyte av konfidentiell och icke-konfidentiell information mellan kommissionen och medlemsstaterna.

DEL TVÅ: STATLIGT STÖD TILL UNDSÄTTNING OCH OMSTRUKTURERING AV FÖRETAG I SVÅRIGHETER

Inledning

I sina slutsatser om statligt stöd som antogs i november 2002 uppmanade rådet medlemsstaterna att ”förbinda sig att fortsätta sina ansträngningar för att minska den generella nivån i fråga om statligt stöd, i synnerhet sådant stöd som medför de största riskerna för att konkurrensen skall snedvridas.”

Stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter är utan tvekan en av de potentiellt mest snedvridande typerna av statligt stöd. Det kan inte vara normen att ett företag som råkar i svårigheter hålls kvar på marknaden av staten på konstgjord väg. Att olönsamma företag försvinner från marknaden är ett naturligt inslag i en fungerande marknadsekonomi. Undsättningsstöd är en åtgärd som endast vidtas i undantagsfall och som syftar till att upprätthålla driften vid ett företag under en begränsad tid, medan företagets framtidsutsikter bedöms. Upprepade undsättningsåtgärder som endast upprätthåller status quo, skjuter det oundvikliga på framtiden och under tiden vältrar över de åtföljande ekonomiska och sociala problemen på andra effektivare tillverkare eller på andra medlemsstater kan däremot inte tillåtas. Omstruktureringsstöd orsakar särskilda konkurrensproblem, eftersom de kan leda till att en orimlig andel av kostnaderna för en strukturell anpassning och de åtföljande sociala och ekonomiska problemen vältras över på andra tillverkare som klarar sig utan stöd, samt på andra medlemsstater. Förutom att konkurrensproblemen bekymrar medlemsstaterna är det naturligtvis också ett problem för dem att mycket av undsättnings- och omstruktureringsstödet är ineffektivt, eftersom de eftersträvar en effektiv fördelning av statliga medel.

I de gällande gemenskapsriktlinjerna för stöd till undsättning och omstrukturering (se faktaruta nedan) bekräftas det följaktligen att statligt stöd för att rädda företag i svårigheter från konkurs och hjälpa dem att genomföra omstruktureringar kan anses förenligt med den gemensamma marknaden endast om vissa stränga villkor åläggs stödmottagaren och medlemsstaten i fråga. Detta kan motiveras till exempel med sociala eller regionalpolitiska överväganden: om det till exempel kan påvisas att eventuella snedvridningar av konkurrensen kommer att uppvägas av nyttan av att upprätthålla driften vid företaget (särskilt om det är klart att nettoeffekten av uppsägningar till följd av företagets konkurs, tillsammans med effekterna för leverantörerna, skulle förvärra de lokala, regionala eller nationella sysselsättningsproblemen) eller, undantagsvis, när företagets försvinnande skulle leda till en monopolsituation eller till en situation med ett strikt oligopol och om det vid behov vidtas ändamålsenliga kompensande åtgärder till förmån för konkurrenterna. Beviljandet av stöd till undsättning och omstrukturering kan också godkännas på grund av behovet av att ta hänsyn till de små och medelstora företagens gynnsamma inverkan på ekonomin.

I en kommande översyn av de nuvarande riktlinjerna, som upphör att gälla i oktober 2004, kommer man att fokusera på om villkoren för beviljande av stöd till företag i ekonomiska svårigheter måste skärpas, samtidigt som man ser till att nödvändiga medel står till buds för att utbilda och återanställa arbetstagarna i fråga. Se faktaruta om omarbetningen av riktlinjerna för undsättning och omstrukturering för mer information.

Kort sammanfattning av de gällande riktlinjerna för undsättning och omstrukturering¹³

Det statliga undsättnings- och omstruktureringsstödet förenlighet med den gemensamma marknaden styrs av gemenskapens riktlinjer för undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter, som antogs första gången 1994 och därefter omarbetades 1999.

Undsättningsstöd och omstruktureringsstöd omfattas av samma riktlinjer, eftersom de offentliga myndigheterna i båda fallen har att göra med företag i svårigheter och eftersom undsättningen och omstruktureringen ofta är två beståndsdelar i en och samma process även om de utgör olika faser. Ett företag i svårigheter är ett företag som inte kan hejda förluster som utan offentliga myndigheters ingripande utifrån innebär att företaget är nästan säkert dömt att försvinna från marknaden på kort eller medellång sikt. Ett undsättningsstöd är till sin natur ett tillfälligt stöd. Det bör göra det möjligt att upprätthålla driften vid ett företag i svårigheter under den tid som behövs för att utarbeta en plan för omstrukturering eller likvidation och/eller under den tid kommissionen behöver för att kunna fatta ett beslut om planen i fråga. En omstrukturering däremot grundar sig på en genomförbar, enhetlig och vittgående plan som syftar till att återställa företagets lönsamhet på lång sikt. En omstrukturering omfattar i regel en eller flera av följande komponenter: omorganisering och rationalisering av företagets verksamhet i syfte att göra den effektivare, vilket i allmänhet innebär att företaget drar sig ur förlustbringande verksamheter, att de befintliga verksamheter som kan göras konkurrenskraftiga igen omstruktureras och, eventuellt, att verksamheten diversifieras in på nya och lönsamma verksamhetsområden. Den fysiska omstruktureringen måste i regel åtföljas av en finansiell omstrukturering (kapitaltillskott, skuldnedsättning). Däremot får en omstrukturering enligt riktlinjerna inte bara begränsas till finansiellt stöd för att kompensera för tidigare förluster utan att orsakerna till dessa förluster utreds.

För att kunna godkännas av kommissionen måste undsättningsstöd

- bestå av likviditetsstöd i form av lånegarantier eller lån till normal marknadsräntesatser,
- begränsas till det belopp som behövs för att upprätthålla företagets verksamhet,
- vara tillfälligt, dvs. bara beviljas för den tid (högst sex månader) som behövs för att utarbeta saneringsplanen,
- beviljas på grundval av allvarliga sociala problem och det får inte ha några onödiga negativa "svallvågseffekter" på andra medlemsstater, och
- utgöra en engångsåtgärd.

På samma sätt kräver beviljandet av omstruktureringsstöd att

- ett genomförbart omstrukturerings- eller saneringsprogram läggs fram för kommissionen,
- åtgärder vidtas för att undvika onödiga snedvridningar av konkurrensen (t.ex. en lämplig kapacitetsminskning),
- stödet begränsas till det minsta belopp som behövs för att omstruktureringsåtgärderna skall kunna genomföras; stödmottagare måste lämna ett betydande bidrag,
- företaget genomför omstruktureringsplanen fullständigt,
- omstruktureringsstödet beviljas bara en gång (principen om första och sista gången), och att
- stödet övervakas noggrant och årliga rapporter lämnas in.

¹³ http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/c_288/c_28819991009en00020018.pdf

De allra flesta undsättnings- och omstruktureringsstöd beviljas i ett enskilt fall för ett särskilt ändamål. Medlemsstaterna kan anmäla undsättnings- och omstruktureringsordningar för små och medelstora företag, men för stora företag bedöms sådant stöd alltid från fall till fall.

De gällande riktlinjerna, som antogs 1999, förstärkte reglerna inom flera områden, särskilt följande:

- I fråga om upprepat undsättningsstöd. Principen om första och sista gången uteslöt ett andra omstruktureringsstöd till ett företag under en tioårsperiod efter slutet av den första omstruktureringen. Ett undantag kan göras om det föreligger exceptionella omständigheter som inte kan tillskrivas företaget.

- I fråga om när företag kan klassificeras som företag i svårigheter och därmed beviljas undsättnings- och omstruktureringsstöd. Det finns visserligen ingen exakt gemenskapsdefinition av "ett företag i svårigheter", men i de gällande riktlinjerna anser kommissionen att ett företag är i svårigheter om det inte med egna medel eller med medel det kan få från sina ägare/aktieägare eller långivare kan hejda förluster som utan de offentliga myndigheternas ingripande innebär att företaget är nästan säkert dömt att försvinna från marknaden på kort eller medellång sikt. Nya företag och företag som bildats på grundval av tillgångarna i tidigare företag är uteslutna.

- I fråga om medlemsstaternas möjligheter att till företag som genomgår en understödd omstrukturering bevilja stöd som godkänts på andra grunder (t.ex. regionalstöd).

Trender och mönster för undsättnings- och omstruktureringsstöd inom de olika sektorerna

En jämförelse av de totala stödbelopp som beviljas för undsättning och omstrukturering i de olika medlemsstaterna över tid är inte särskilt meningsfull. För det första innebär stödets själva art att varje enskilt fall undersöks separat. Därför kan ett stort statligt stöd, såsom i ärendet Crédit Lyonnais i Frankrike, överträffa alla andra stöd. För det andra har tillgripandet av undsättnings- och omstruktureringsstöd betingats av nivån på det finansiella stöd som medlemsstaterna beviljat de olika sektorerna av ekonomin (så har t.ex. de långvariga statliga garantierna för offentliga banker i Tyskland utan tvekan hjälpt dessa att bättre stå emot ett konkurrenstryck), och det har särskild betydelse enligt vilken tidsplan och i vilken omfattning de olika sektorerna av ekonomin har avreglerats. För det tredje har också det allmänna ekonomiska klimatet en inverkan på undsättnings- och omstruktureringsstödet omfattning. Till följd av den ekonomiska nedgången på senare tid har antalet företag i svårigheter ökat och medlemsstaterna har därför haft en större tendens att tillgripa statligt stöd till undsättning och omstrukturering. Detta avspeglas av antalet viktiga ärenden gällande krisdrabbade företag som kommissionen har handlagt under de senaste åren. Det totala antalet ärenden är dock fortsättningsvis relativt litet: 14 nya registrerade ärenden 2002 om undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter inom tillverknings- och tjänstesektorerna. Den övergripande bilden av undsättnings- och omstruktureringsstödet är således ganska komplex och varierar betydligt från en medlemsstat till en annan och från en sektor till en annan. Det är dock skäl att notera att medan vissa medlemsstater regelmässigt beviljar krisdrabbade företag undsättnings- och omstruktureringsstöd, finns det andra som helt klart inte har en sådan policy.

De allra flesta undsättnings- och omstruktureringsstöd beviljas företag i svårigheter i form av enskilda stöd för ett särskilt ändamål, och det är sådant stöd som mest sannolikt snedvrider konkurrensen. Under perioden 1990–2002 godkände kommissionen på detta sätt undsättnings- och omstruktureringsstöd till cirka 120 företag i svårigheter inom tillverknings- och

tjänstesektorerna¹⁴. Flera medlemsstater, särskilt Tyskland, Spanien och Österrike, har också infört stödordningar för undsättning och/eller omstrukturering av små och medelstora företag i svårigheter inom dessa sektorer under denna period. De totala stödbelopp som beviljas inom ramen för sådana stödordningar är dock i regel relativt små.

Vad beträffar antalet enskilda stöd till undsättning och omstrukturering per medlemsstat är det viktigt att komma ihåg att stödbeloppen har varierat från mindre än 1 miljon euro till mer än 20 miljarder euro. Dessutom omfattar siffrorna inte de många företag som beviljades stöd inom ramen för det väldiga omstruktureringsprogram¹⁵ som genomfördes i de nya tyska delstaterna under 1990-talet. Siffrorna är i alla händelser mycket avslöjande: av de 120 företagen inom tillverknings- och tjänstesektorn fanns 35 i Tyskland, 20 i Frankrike, 15 i Spanien och Italien samt 5–10 i Österrike, Belgien och Portugal. I Danmark, Grekland, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Finland, Sverige och Förenade kungariket, däremot, hade undsättnings- och omstrukturingsstöd beviljats i högst två fall, och i vissa fall hade inget stöd alls beviljats.

Av de 120 enskilda undsättnings- och omstrukturingsstöden gick cirka 90 till tillverkningsföretag i svårigheter. I själva verket beviljades största delen av stödet för särskilda ändamål i unionen för det omfattande omstruktureringsprogrammet i den nya tyska delstaterna och för undsättning och omstrukturering av företag och stora industrikonglomerat i andra medlemsstater. Stödet för särskilda ändamål till de nya tyska delstaterna nådde sin högsta nivå 1994, när något över 10 miljarder euro beviljades, för att därefter minska betydligt tills Treuhand-programmet löpte ut i slutet av årtiondet. Sammanlagt beviljades uppskattningsvis 45 miljarder euro i statligt stöd inom ramen för detta program. En liknande trend kan konstateras i fråga om det stöd för särskilda ändamål som beviljades i andra medlemsstater till vissa delar av deras respektive tillverkningsindustri.

Vad gäller varvsindustrin, som är en delsektor inom tillverkningssektorn, godkände kommissionen ett antal stora omstrukturingsprogram under 1990-talets senare hälft, särskilt för varv i det tidigare Östtyskland och i Spanien. Under de senaste åren har medlemsstaterna dock inte ansökt om några stora omstrukturingsstöd.

I regel har man förbjudit undsättnings- och omstrukturingsstöd till stålindustrin, som är en annan delsektor inom tillverkningssektorn. I flera medlemsstater genomfördes emellertid undantagsvis omfattande omstruktureringar med åtföljande kapacitetsminskningar från början till mitten av 1990-talet. I kommissionens meddelande från 2002 om stöd till undsättning och omstrukturering samt nedläggningsstöd till stålsektorn¹⁶ konstaterades det att kommissionen och rådet i de senaste besluten som antogs 1993 på grundval av artikel 95 i EKSG-fördraget enades om att inte fatta fler beslut av det slaget för att undsätta stålföretag inom gemenskapen. Därefter hade stålföretagens agerande på marknaden styrts av antagandet att de inte längre kunde få omstrukturingsstöd. Om detta sakernas tillstånd skulle förändras i framtiden, finns det inga garantier för att stålföretagen inte skulle minska sina ansträngningar för att sänka kostnaderna och öka konkurrenskraften, vilket skulle äventyra de enorma ansträngningar som redan gjorts. Under dessa omständigheter ansåg kommissionen att undsättnings- och omstrukturingsstöd till företag i svårigheter inom stålsektorn enligt definitionen i bilaga B till de sektorsövergripande rambestämmelserna inte var förenliga med den gemensamma marknaden.

¹⁴ I denna siffra ingår ett fåtal företag verksamma inom bygg-, verkstads- och gruvsektorn.

¹⁵ Stöd som beviljats genom Treuhandanstalt (THA) eller Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben (BvS).

¹⁶ EGT C 70, 19.3.2002, s. 21.

Under 1990-talet beviljades betydande volymer undsättnings- och omstruktureringsstöd, omkring 31 miljarder euro, till banksektorn, däribland ett antal uppmärksammade fall i Tyskland, Frankrike och Italien. Detta kan till stor del tillskrivas de genomgripande förändringar inom den europeiska banksektorn som kännetecknade det förra årtiondet. Efter antagandet av de europeiska bankdirektiven genomgick de rättsliga och förvaltningsmässiga ramarna för de nationella banksystemen stora förändringar. Den institutionella uppdelningen mellan de enskilda inrättningarna och de driftsmässiga inskränkningarna föll bort, marknaderna öppnades, tekniska framsteg erbjöd nya affärsmöjligheter och konkurrenstrycket ökade i hela Europa. På grund av den ekonomiska krisen i början av 1990-talet blev en omstrukturering allt nödvändigare för många banker och för hela banksektorn. Särskilt de offentliga bankernas dröjsmål med att anpassa sig till bankernas nya verksamhetsbetingelser fick dramatiska konsekvenser. En del banker i vissa medlemsstater, till exempel i Frankrike och Italien, genomgick djupa kriser och beviljades omfattande omstruktureringsstöd. Sedan 1998 har kommissionen inte handlagt några nya ärenden inom denna sektor i Frankrike och Italien, vilket verkar bekräfta att de omfattande omstruktureringsåtgärder som vidtagits hade slutförts. Vissa banker i Tyskland, som började undersökas redan 1994, håller dock fortfarande på att undersökas.

Andra tjänstesektorer där undsättnings- och omstruktureringsstöd har beviljats under de tio senaste åren är media-, kultur- och turismsektorn. De totala stödbeloppen är relativt små.

Det har också förekommit flera omstruktureringsärenden inom postsektorn, men i de allra flesta fall har kommissionen ansett att det finansiella stöd som medlemsstaterna beviljat var en kompensation till företaget i fråga för att det tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. I ärendet Deutsche Post fann kommissionen emellertid att en del av stödet också användes till att subventionera verksamhet inom den konkurrensutsatta paketsektorn samt till finansiering av offentliga posttjänster, och därför krävde den att motsvarande del av stödet skulle återbetalas.

Vad gäller järnvägssektorn har man de senaste åren gjort stora ansträngningar för att ge ny livskraft åt gemenskapens järnvägar. Flera medlemsstater har visserligen beviljat finansiellt stöd till järnvägsföretag som kompensation för att dessa tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, men inget omstruktureringsstöd har anmälts till eller godkänts av kommissionen.

I samband med avregleringen av lufttransportsektorn genomförde många flygbolag omstruktureringsprogram från början till mitten av nittiotalet. Stödet, oftast för särskilda ändamål, som beviljades inom denna sektor nådde sin högsta nivå 1994, när cirka 2,5 miljarder euro beviljades inom unionen, men sedan 1998 har nivåerna sjunkit avsevärt. Detta beror till stor del på att kommissionen 1994 antog stränga riktlinjer som framför allt stärkte principen om första och sista gången när det gäller undsättningsstöd till företag i ekonomiska svårigheter. Flygindustrin drabbades visserligen hårt efter terroristattackerna den 11 september 2001, men ändå beviljades inga särskilda undsättnings- och omstruktureringsstöd inom denna sektor. Under 2001 och 2002 godkände kommissionen dock stödordningar för de flesta medlemsstater, vilka bland annat hade till syfte att ge det försäkringsskydd som försäkringsmarknaden inte kunde ge på grund av ett ökat terroristhot. Sådant stöd kan inte kvantifieras.

Riktlinjerna om undsättnings- och omstruktureringsstöd är inte tillämpliga på kolsektorn. Stödet till kolindustrin vad EKSG-kolprodukter beträffar reglerades av ett kommissionsbeslut¹⁷

¹⁷ Kommissionens beslut 3632/93/EKSG, som antogs med stöd av artikel 95 i EKSG-fördraget.

som upphörde att gälla i juli 2002. I dess ställe antog kommissionen en förordning om reglerna för beviljande av statligt stöd till kolindustrin för att främja en omstrukturering av denna sektor¹⁸. I föreskrifterna tas det hänsyn till de sociala och regionala aspekterna på omstruktureringen av denna sektor samt behovet av att som en försiktighetsåtgärd behålla en minimikvantitet inhemsk kolproduktion för att garantera tillgången på kolreserver.

Slutsatser

Det är allmänt erkänt att stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter är en av de potentiellt mest snedvridande typerna av statligt stöd. Kommissionen har därför bemödat sig om att garantera en strikt tillämpning av gemenskapens riktlinjer för undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter som innebär att stödet anses förenligt med den gemensamma marknaden bara om stödmottagaren och medlemsstaten i fråga uppfyller vissa stränga villkor, exempelvis att stödet är motiverat av sociala eller regionalpolitiska skäl. I en kommande översyn av de nuvarande riktlinjerna, som upphör att gälla i oktober 2004, kommer man att undersöka om strängare villkor krävs för att ett sådant potentiellt snedvridande stöd skall kunna minimeras.

Omarbetning av riktlinjerna för undsättning och omstrukturering

Kommissionen har påbörjat arbetet med en omfattande översyn av riktlinjerna för undsättning och omstrukturering i syfte att utarbeta nya riktlinjer som skall ersätta de nuvarande som upphör att gälla i oktober 2004. I en första intern granskning av riktlinjerna har man konstaterat flera problem, av vilka ett urval presenteras nedan:

- När är ett företag i ekonomiska svårigheter? Det finns ingen gemenskapsdefinition av ett "företag i svårigheter" och det verkar mycket svårt att härleda någon definition ur medlemsstaternas praxis på grund av olikheter i nationell insolvenslagstiftning och nationella insolvensförfaranden.
- Företagskoncerner. I riktlinjerna anges det att ett företag som ingår i en koncern i regel inte är stödberättigat, utom när svårigheterna är företagets egna och inte en följd av en godtycklig kostnadsfördelning inom koncernen och svårigheterna är för allvarliga för att kunna åtgärdas inom koncernen. Dessa kriterier är inte lätta att tillämpa och de väcker ett antal frågor. Till exempel om ett dotterbolag i en medlemsstat är i ekonomiska svårigheter men dess moderbolag är ovilligt att hjälpa det.
- Brådskande natur. Medan de nuvarande riktlinjerna grundar sig på antagandet att stödet skall anmälas på förhand, måste undsättningsstöd ofta beviljas före kommissionens godkännande för att undvika att företaget går omkull. För alla tänkbara lösningar på denna situation bör man dock iaktta anmälningsskyldigheten i artikel 88.3 i EG-fördraget.
- Principen om första och sista gången. I riktlinjerna föreskrivs att undsättningsstöd är en engångsåtgärd och att upprepade undsättningsstöd bör undvikas. Det har dock förekommit fall där företag som på grund av principen om första och sista gången inte varit berättigade till omstruktureringsstöd har beviljats nytt undsättningsstöd.
- Olika tidsfrister. De olika tidsfristerna i de gällande riktlinjerna är oklara och måste därför klargöras.
- Kompenserande åtgärder: när är de föreslagna åtgärderna tillräckligt omfattande "för att mildra stödets eventuella snedvridningar av konkurrensen"?

¹⁸ Rådets förordning (EG) nr 1407/2002 av den 23 juli 2002 om statligt stöd till kolindustrin.

DEL TRE: MODERNISERING AV KONTROLLEN AV STATLIGT STÖD

I rådets slutsatser om en ekonomisk strategi för mindre och bättre statligt stöd som antogs i november 2002¹⁹ uppmanades kommissionen att i nära samverkan med medlemsstaterna ”fortsätta att modernisera, förenkla och klargöra räckvidden av och innehållet i EU:s regler för statligt stöd och effektivisera dessa vad beträffar processens längd och de därmed förbundna administrativa resurserna”. Till skillnad från reformen av antitrustpolitiken eller koncentrationskontrollen genomförs reformen av stödpolitiken inte genom en specifik enskild åtgärd utan genom en rad ändringar på olika nivåer.

Det första initiativet gäller procedurändringar som har blivit allt viktigare med tanke på utvidgningen. Syftet är att påskynda, förenkla och modernisera förfarandena, särskilt för att minska de resurser som förbrukas på rutinärenden och göra det möjligt för kommissionen att inrikta sina resurser på viktigare ärenden som utgör verkliga konkurrensproblem på gemenskapsnivå och hämmar det europeiska näringslivets tillväxt och konkurrenskraft. I detta sammanhang genomförde kommissionen nyligen en ingående intern granskning för att utröna möjligheterna att förenkla och förkorta förfarandena. Som en följd av granskningen fastställde kommissionens avdelningar ett antal tänkbara ändringar, som för närvarande är föremål för ett ingående samråd med experter från medlemsstaterna. Detta arbete omfattar utarbetandet av ett utkast till tillämpningsföreskrifter enligt artikel 27 i förordning (EG) nr 659/1999 om utformningen av och innehållet i samt övriga detaljer i anmälningar, om utformningen av och innehållet i samt övriga detaljer i årliga rapporter, om detaljer i tidsfrister och beräkningen av dessa samt om räntesatsen för återkrav av olagligt stöd. Dessutom kan man komma att lägga fram andra förslag för att förbättra nuvarande förfaranden och arbetsmetoder.

Kommissionen kommer också att fortsätta se över sina statsstödsregler för att förenkla och klargöra dem samt för att arbeta bort eventuell diskrepans mellan olika texter. Prioriteringarna för närvarande är att se över reglerna för stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (se del två), titta på reformen av gemenskapens regionalstödsregler efter utvidgningen, utarbeta nya regler för varvsindustrin, förenkla reglerna för FoU-stöd till små och medelstora företag, bringa reda på området för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och omarbeta riktlinjerna för statligt stöd till sjöfarts- och luftfartssektorn.

Vad gäller riktlinjerna för regionalstöd, är det klart att situationen kommer att förändras betydligt efter utvidgningen. Största delen av de anslutande staternas territorium kommer att få status som stödområde. Det kommer därför att finnas ett klart behov av att granska regionalstödsförfarandet för perioden efter 2006, samtidigt som man tar full hänsyn till den samtidiga granskningen av strukturfondsforordningarna. De nuvarande regionalstödskartorna för de femton medlemsstaterna kommer att fortsätta gälla till 2006, och regionalstödskartor för de anslutande staterna har utarbetats.

Kommissionen håller på att utarbeta en ram för statligt stöd till varvsindustrin, som skall ersätta 1998 års varvsindustriförordning som löper ut den 31 december 2003. Den vägledande princip som ligger till grund för denna åtgärd är att förenkla och normalisera förfarandet på varvsindustriområdet vad gäller statsstödsreglernas form och innehåll. Det föreslås dock att vissa sektorspecifika bestämmelser bibehålls med hänsyn till vissa särdrag som skiljer varvsindustrin från andra branscher.

¹⁹ Rådets dokument nummer 13799/02: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st13/13799en2.pdf>

Vad gäller stöd till forskning och utveckling till små och medelstora företag inledde kommissionen i juli 2003 ett formellt samråd med medlemsstater och berörda parter om ett utkast till förordning om ändring av reglerna för stöd till små och medelstora företag så att de omfattar den nya gemenskapsdefinitionen av små och medelstora företag och om att FoU-stöd skall undantas från anmälningsskyldigheten.

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Kommissionen har upprepade gånger betonat den vikt den fäster vid att tjänster av allmänt intresse fungerar smidigt. I detta sammanhang är det klart att de företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse måste ha de nödvändiga resurserna för att garantera att de fungerar smidigt och att offentligt finansiellt stöd kan visa sig nödvändigt i vissa fall. Det är dock kommissionens uppgift att se till att ett sådant ekonomiskt stöd inte är större än vad som behövs för att tjänsten av allmänt intresse skall kunna tillhandahållas, och att de resurser som ställs till förfogande inte i onödan används för att finansiera verksamheter på andra marknader som är öppna för konkurrens.

I detta sammanhang klarlägger EG-domstolens dom av den 24 juli 2003 i målet Altmark²⁰ på ett relevant sätt hur artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget är tillämpliga på offentlig finansiering av företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

I sin dom konstaterade domstolen att ”en statlig åtgärd inte omfattas av artikel 87.1 i fördraget i den mån som åtgärden skall anses utgöra ersättning som motsvarar ett vederlag för tjänster som det mottagande företaget har tillhandahållit för att fullgöra skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster, när åtgärden i själva verket inte innebär att dessa företag gynnas ekonomiskt och således inte har som verkan att dessa företag får en mer fördelaktig konkurrensställning än konkurrerande företag.”

För att det i ett konkret fall skall kunna anses att en sådan ersättning inte utgör statligt stöd måste dock följande fyra villkor uppfyllas:

- ”Det mottagande företaget skall faktiskt ha ålagts skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, och dessa skyldigheter skall vara klart definierade.”
- ”De kriterier på grundval av vilka ersättningen beräknas skall vara fastställda i förväg på ett objektivt och öppet sätt, på så sätt att det kan undvikas att ersättningen medför att det mottagande företaget gynnas ekonomiskt i förhållande till konkurrerande företag.” Domstolen konstaterar att ”om en medlemsstat ersätter de förluster som ett företag åsamkats utan att kriterierna för en sådan ersättning har fastställts i förväg, när det i efterhand visar sig att genomförandet av vissa uppgifter inom ramen för skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster inte har varit ekonomiskt lönsamt, utgör detta också en ekonomisk åtgärd som omfattas av begreppet statligt stöd.”
- ”Ersättningen får inte överstiga vad som krävs för att täcka hela eller delar av de kostnader som har uppkommit i samband med skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid har erhållits och till en rimlig vinst på grund av fullgörandet av dessa skyldigheter.”

²⁰ Mål C-280/00 gällande beviljande av licenser för linjetrafik med buss i Landkreis Stendal (Tyskland) och offentligt stöd för att bedriva denna trafik.

- ”När det företag som ges ansvaret för att tillhandahålla de allmännyttiga tjänsterna i ett konkret fall inte har valts ut efter ett offentligt upphandlingsförfarande som gör det möjligt att välja den anbudsgivare som kan tillhandahålla dessa tjänster till den lägsta kostnaden för det allmänna, skall storleken av den nödvändiga ersättningen fastställas på grundval av en undersökning av de kostnader som ett genomsnittligt och välskött företag som är utrustat med transportmedel som är lämpliga för att fullgöra den allmänna trafikplikt som ålagts det skulle ha åsamkats vid fullgörandet av trafikplikten, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid skulle ha erhållits och till en rimlig vinst på grund av fullgörandet av trafikplikten.”

Om dessa villkor uppfylls, utgör eventuella stöd som utbetalas som ersättning inte statligt stöd, och kravet på förhandsanmälan är därför inte tillämpligt. Domstolen upprätthåller i stort sett kommissionens traditionella synsätt och väger behovet av att garantera finansieringen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse mot behovet av att hindra oberättigade snedvridningar av konkurrensen. Med beaktande av denna dom måste kommissionen nu utarbeta ett dokument som fastställer de villkor som styr den faktiska tillämpningen av stöden i medlemsstaterna.

Statligt stöd till fiskerisektorn

Vad gäller förfaranden för statligt stöd inom fiskerisektorn har kommissionen antagit ett utkast till förordning med förslag om att undanta de flesta kategorierna av statligt stöd inom fiskerisektorn från skyldigheten att förhandsanmäla stödet till kommissionen. Syftet är att förenkla de gällande reglerna och anpassa dem till den nya rättsliga ramen efter den reform av den gemensamma fiskepolitiken som antogs i december 2002. När detta gruppundantag har antagits kommer det att ytterligare minska de administrativa förfaranden som krävs innan stöd kan beviljas till sektorn i fråga och kommer därför att vara i linje med den förenkling som godkändes redan i december 2002 för Fonden för fiskets utveckling (FFU) och som innebär att medlemsstaterna inte längre måste underrätta kommissionen om statligt stöd för samfinansiering av åtgärder som stöds med FFU-medel. De kategorier som föreslås undantas omfattar stöd till marknadsföring och/eller reklam för fiskeriprodukter, stöd till producentgrupper, stöd till skydd för och utveckling av vattenbruksresurser, stöd till innovativa åtgärder och tekniskt stöd, stöd till fiskehamnsfaciliteter, stöd till skrotning av fiskefartyg, stöd till socioekonomiska åtgärder, stöd till investeringar i beredning och/eller saluföring av fiskeriprodukter samt stöd till investeringar i vattenbruk och inlandsfiske. När gruppundantaget har antagits kommer det att vara tillämpligt på stöd på mindre än 1 miljon euro till små och medelstora företag eller stöd som är avsett att finansiera åtgärder med stödberättigande utgifter på högst 2 miljoner euro. För att se till att stödet tilldelas enligt bestämmelserna kommer en skyldighet att inlämna rapporter att åläggas för utvärderingens skull.

Ett nytt utkast till riktlinjer för kontrollen av statligt stöd till fiskerisektorn kommer att läggas fram för kommissionen vid en senare tidpunkt i form av lämpliga åtgärder enligt artikel 88.1 i fördraget, efter ett samråd med medlemsstaterna i oktober 2003.

Statligt stöd till jordbrukssektorn

Inom ramen för sitt meddelande till Europaparlamentet och rådet om en halvtidsöversyn av den gemensamma jordbrukspolitiken antog kommissionen nyligen ett utkast till gruppundantagsförordning för vissa typer av statligt stöd upp till vissa tak som beviljas små och medelstora företag inom jordbrukssektorn. På grund av definitionen av små och medelstora företag - upp till 250 anställda, en omsättning på 40 miljoner euro eller en balansslutning på 27 miljoner euro - skulle detta gälla nästan alla jordbruk och företag verksamma inom jordbrukssektorn.

Detta utkast till förordning visar att kommissionen är villig att vidta resoluta åtgärder för att förenkla de regler som styr jordbruket och för att modernisera och förenkla reglerna om statligt stöd inom denna sektor.

Därför, under förutsättning att alla villkor som nämns i utkastet till förordning uppfylls, föreslås det nu att medlemsstaterna inte längre skall behöva anmäla vissa typer av statligt stöd till kommissionen för att få dem godkända. Sådant stöd är bland annat *investeringsstöd* på upp till 40 % för jordbrukare (50 % i mindre gynnade områden), stöd på upp till 100 % för kostnaderna för *bevarande av traditionella landskap och byggnader*, *investeringsstöd* på upp till 40 % eller 50 % i mål 1-områden till företag verksamma inom *bearbetning och saluföring* av jordbruksprodukter eller stöd på upp till 100 000 euro per stödmottagare under en treårsperiod för att främja produktion och saluföring av *jordbruksprodukter av hög kvalitet*.²¹

Utkastet till förordning diskuterades med medlemsstaterna i juni 2003 och offentliggjordes i EGT C 194 av den 15 augusti 2003 med uppmaning till tredje parter att inkomma med synpunkter. Utkastet kommer att lämnas till medlemsstaterna för ett andra samråd den 6 november, varefter kommissionen avser att anta den slutliga texten före slutet av 2003 och göra förordningen tillämplig från och med januari 2004.

Återkrav av stöd

Kommissionen har befogenhet att kräva att om medlemsstaterna har beviljat stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden, skall stödmottagarna återbetala detta stöd till de myndigheter som beviljade det. Medlemsstaten skall återkräva stödet omedelbart enligt nationella förfaranden.

Att kommissionsbeslut genomförs av medlemsstaterna enligt deras nationella förfaranden är en svag punkt i genomförandesystemet. På grund av den inbyggda intressekonflikten (staten är både den institution som beviljar stöd och den som återkräver stöd) har beslut om återkrav ofta inte någon hög prioritet. Detta gäller framför allt när stödmottagaren har förklarat sig i konkurs. Omkring en tredjedel av alla återkravsärenden gäller konkursföretag. I sådana fall sker återkravet enligt nationella insolvensförfaranden, eftersom det inte finns någon harmoniserad europeisk insolvenslagstiftning. Dessutom har några medlemsstater, däribland de anslutande staterna, nyligen antagit insolvenslagar som mer eller mindre bygger på ”Chapter 11” i den amerikanska insolvenslagen. I linje med den amerikanska modellen skyddar dessa nya lagar de insolventa företagens ekonomiska verksamhet från borgenärer, vilket också omfattar återkraven av statligt stöd.

Som reaktion på detta och som ett led i den nyligen genomförda omorganiseringen av GD Konkurrens inrättades en ny enhet med särskilt ansvar för att se till att beslut om återkrav verkställs. Förutom att enheten handlägger enskilda ärenden analyserar den också hinder för återkrav och tar fram tänkbara lösningar. En dialog med såväl praktiska som teoretiska experter på insolvenslagstiftning inleddes för att undvika en ensidig infallsvinkel och samtidigt sträva efter ett effektivt återkrav av statligt stöd inom ramen för de övergripande inremarknadsmålen.

²¹ Detaljerad information om de olika typerna av stöd finns på http://europa.eu.int/comm/agriculture/stateaid/leg/sum_sv.pdf

Förberedelser inför utvidgningen

Från och med den 1 maj 2004 kommer konkurrensreglerna att vara direkt tillämpliga i de nya medlemsstaterna, med endast några mycket begränsade övergångsarrangemang när det gäller statligt stöd. Kommissionen måste garantera tillämpningen av statsstödsreglerna i ekonomier som i vissa avseenden fortfarande är annorlunda än ekonomierna i de nuvarande medlemsstaterna, och som ännu inte alltid helt har slutfört processen med en övergång från centralstyrd planekonomi till marknadsekonomi. Erfarenheterna av den tyska återföreningen åskådliggör en del av de svårigheter som kan uppstå.

För att förbereda sig för ett successivt införande av kontroll av statligt stöd i linje med EU:s regelverk har kommissionen i flera års tid arbetat i nära samarbete med myndigheterna i de anslutande staterna. Sedan slutet av 1990-talet har kommissionen aktivt främjat införandet av lagstiftning om statligt stöd och inrättandet av tillsynsmyndigheter på området för statligt stöd i kandidatländerna i överensstämmelse med bestämmelserna i Europaavtalen. Kommissionen har konsekvent ansett att kandidatländerna redan långt före anslutningen måste kunna visa upp trovärdiga resultat när det gäller genomförandet av stödreglerna i överensstämmelse med regelverket. Detta har garanterat att de anslutande staterna successivt avskaffat eller anpassat sina mest snedvridande stödformer (dvs. stöd till räddning av nödlidande företag samt skattemässiga stödåtgärder som varit oförenliga med den gemensamma marknaden och som huvudsakligen varit avsedda att locka internationella rörliga investeringar). Dessutom ställer anslutningsfördraget, som undertecknades i april 2003, en mekanism till förfogande som gör det möjligt för kommissionen att undersöka statsstödsåtgärder som trätt i kraft före anslutningsdatumet och som myndigheterna i de anslutande staterna avser att fortsätta tillämpa efter det datumet. Bestämmelserna i fördraget gör det möjligt för kommissionen att invända mot en sådan åtgärd om den anser att den är oförenlig med den gemensamma marknaden. Mekanismen gör det möjligt för de anslutande staterna att garantera kontinuiteten i sina statsstödssystem utan avbrott omedelbart efter anslutningen. Samtidigt blir det möjligt för kommissionen att garantera en effektiv kontroll av allt statligt stöd som beviljas i dessa länder efter anslutningen.

Det är meningen att en översikt över situationen i de nya medlemsstaterna när det gäller statligt stöd skall ingå i uppdateringen av resultattavlan för statligt stöd hösten 2004.

RESULTATTAVLA PÅ NÄTET

Mer information om metodfrågor, en rad nyckelindikatorer och ett stort antal statistiska tabeller finns på resultattavlan på nätet. Några av nyckelindikatorerna presenteras i tabellen nedan.

Webbplatsen innehåller också en samling Internetlänkar för information om frågor som gäller medlemsstaternas och Europaparlamentets politik på området för statligt stöd.

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/

Nyckelindikatorer för statligt stöd

	Statligt stöd i % av BNP		Trenden för andelen stöd i förh. till BNP, 1997-2001 i procentenheter (1)		Andelen stöd till övergripande mål i % av det totala* stödet, 2001	Trenden för andelen stöd till övergripande mål i % av det totala* stödet, 1997-2001
	Totalt stöd	Totalt* stöd	Totalt stöd	Totalt* stöd		
EU	0,99	0,38	-0,16	-0,14	71	+9,8
B	1,34	0,31	-0,05	-0,03	99	+0,6
DK	1,36	0,68	+0,20	+0,09	97	-2,1
D	1,14	0,58	-0,20	-0,15	63	+11,2
EL	1,02	0,36	-0,28	-0,11	99	+2,0
E	0,74	0,42	-0,19	-0,15	55	+10,7
F	1,10	0,42	-0,23	-0,22	53	+11,9
IRL	1,20	0,65	-0,05	-0,20	78	+0,1
I	1,01	0,35	-0,30	-0,24	96	+6,9
L	1,30	0,16	+0,19	-0,09	87	-5,7
NL	0,98	0,15	+0,13	0,00	90	-1,6
A	0,99	0,26	-0,15	-0,04	94	+2,9
P	1,04	0,77	-0,46	-0,35	41	+12,3
FIN	1,58	0,29	-0,34	-0,08	97	+3,3
S	0,71	0,19	-0,08	-0,02	78	-1,9
UK	0,66	0,17	-0,07	-0,08	91	+15,6
Totalt* : totalt statligt stöd utom jordbruk, fiske och transporter						
(1)	Förändring i procentenheter från årsgenomsnittet 1997-1999** till årsgenomsnittet 1999-2001					
**	Siffrorna för Irland omfattar perioden 1998-1999 i stället för 1997-1999.					

BILAGA I: RÅDETS SLUTSATSER OM STATLIGT STÖD

I mars 2000 vid Europeiska rådets möte i Lissabon ställde man upp målet att göra EU till den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen. Rådet, kommissionen och medlemsstaterna uppmanades att ”uppmuntra insatser för att främja konkurrens och minska den allmänna nivån på det statliga stödet”.

I slutsatserna av den 24 mars 2001 från europeiska rådets möte i Stockholm konstaterades det att ”nivån på det statliga stödet i Europeiska unionen måste sänkas och systemet göras mer genomblickbart” ... ”I detta syfte bör medlemsstaterna påvisa en successiv minskning av det statliga stödet i förhållande till BNP senast 2003, med beaktande av behovet av att rikta om stödet mot övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet mål som avser sammanhållningen”.

Vid sitt möte i Barcelona den 16 mars 2002 förnyade Europeiska rådet ”sin uppmaning till medlemsstaterna att sänka den totala nivån på det statliga stödet som en procentuell andel av BNP senast från och med 2003 samt att omdirigera detta stöd till övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet ekonomisk och social sammanhållning, och inrikta det på påvisade marknadsmisslyckanden; ett lägre och mer målinriktat statligt stöd utgör en väsentlig grund för effektiv konkurrens.”

Den 5 december 2001 antog rådet slutsatser om statligt stöd. I dessa slutsatser uppmanade rådet medlemsstaterna att

- fortsätta sina ansträngningar att minska stödet uttryckt i procent av BNP,
- prioritera minskning, syftande till ett avskaffande, av sådant stöd som har den största snedvridande effekten,
- lägga om stödet till förmån för övergripande mål, inbegripet sammanhållning, och när så är lämpligt, små och medelstora företag,
- ytterligare utveckla användningen av förhandsbedömningar och utvärderingar av stödsystemen för en effektivare inriktning av dessa; sådana värderingar bör inriktas på stödpaketens kvalitet, deras effekt på konkurrensen och deras verkan,
- förbättra öppenheten och kvaliteten vad gäller rapporteringen till kommissionen, särskilt genom nationell kontroll och former för uppföljning samt, där så är möjligt, genom tillhandahållande av relevant statistik.

Dessutom uppmanade rådet kommissionen att

- tillsammans med medlemsstaterna ta fram statistiska verktyg med vars hjälp dessa slutsatser kan följas upp och ta fram effektivitets- och duglighetsindikatorer; dessa bör sedan, där så är lämpligt, komplettera resultattavlan,
- intensifiera bedömningen av hur stödet påverkar konkurrensen, på grundval av ekonomiska kriterier,

- uppmuntra utbyten av erfarenheter och samordnade utvärderingar, för att bänkmärka instrumentens effektivitet på europeisk nivå,
- fortsätta ansträngningarna att förenkla de europeiska reglerna för statligt stöd, modernisera dem och göra dem tydligare, så att de kan bli mer effektiva, särskilt vad avser processens varaktighet,
- lägga fram en första utvärdering av framstegen under 2002.

Den 26 november 2002 antog rådet slutsatser om statligt stöd. I dessa slutsatser uppmanade rådet medlemsstaterna att

- förbinda sig att fortsätta sina ansträngningar för att minska den generella nivån i fråga om statligt stöd, i synnerhet sådant stöd som medför de största riskerna för att konkurrensen skall snedvridas,
- innan man beviljar statligt stöd överväga huruvida detta är inriktat på ett klart påvisat marknadsmisslyckande eller på övergripande mål av gemensamt intresse, inbegripet ekonomiska och sociala sammanhållningsmål, och om ett ingripande i form av statligt stöd är det lämpligaste och mest verksamma sättet att möta dessa frågor,
- fortsätta att utveckla användningen av förhandsbedömningar och utvärderingar av enskilda statliga stöd liksom av program för statligt stöd för att övervaka stödets inverkan på konkurrens och effektivitet, och att
- bidra till kommissionens rapport till Europeiska rådet våren 2003 om åtgärder för minskning och omdirigering av statligt stöd, så att det på längre sikt kan byggas upp en analysstruktur för utvärdering av det statliga stödets inverkan på marknaderna och den ekonomiska utvecklingen.

Dessutom uppmanade rådet kommissionen att

- i nära samverkan med medlemsstaterna och utan dröjsmål fortsätta att modernisera, förenkla och klargöra räckvidden av och innehållet i EU:s regler för statligt stöd och effektivisera dessa vad beträffar processens längd och de därmed förbundna administrativa resurserna samt varje år i höstens resultattavla ta upp ett avsnitt om resultaten av dessa aspekter, och att
- förtydliga vilka ekonomiska kriterier som tillämpas för att bedöma stödets inverkan både på etablerade och nya verksamhetsområden.

Dessutom uppmanade rådet medlemsstaterna och kommissionen, på deras respektive kompetensområden,

- att med början under 2003 utbyta erfarenheter, särskilt genom möten och seminarier, om sina insatser för att minska det statliga stödet. Resultatet av detta arbete kommer att läggas fram i resultattavlan och helst innefatta en utvärdering av utvecklingen i fråga om statligt stöd med utgångspunkt i följande vägledande förteckning över temaområden och frågor:
 - Framtagningen av statistiska måttstockar och indikatorer.
 - De metoder och redskap som används för att bedöma det statliga stödets inverkan och effektivitet.

- Nationella mål och resultat av ansträngningarna för att minska det statliga stödet.
 - Erfarenheter av förhandsbedömningar och utvärderingar av stödet.
 - Andra konkreta åtgärder för att förverkliga de mål som anges i slutsatserna från Europeiska rådets möten i Stockholm och Barcelona i fråga om minskning och omdirigering av stödet, bland annat förslag till det fortsatta arbetet samt initiativ.
- att inom resultattavlan för statligt stöd utveckla ett Internetbaserat nätverk för informations- och erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen samt fortsätta att på lämpligt sätt öka insynen.